

Anna Zawidzka, Maciej Taborowski

Skarga na bezczynność instytucji wspólnotowych

Palestra 49/3-4(555-556), 215-221

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

PRZED SĄDAMI WSPÓLNOTOWYMI

Anna Zawidzka, Maciej Taborowski

Skarga na bezczynność instytucji wspólnotowych

Skarga na bezczynność instytucji wspólnotowych przewidziana w art. 232 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) stanowi „lustrzane odbicie” skargi o stwierdzenie nieważności aktu prawa wspólnotowego (art. 230 TWE), która została szczegółowo omówiona w poprzednim artykule z cyklu „Przed sądami wspólnotowymi”¹.

O ile skarga z art. 230 TWE daje możliwość unieważnienia aktu prawnego wydanego przez instytucje Wspólnoty, o tyle skarga z art. 232 TWE ma na celu zobligowanie danej instytucji wspólnotowej do działania przez wydanie określonego aktu. Jak zobaczymy poniżej, skargi te są ze sobą w szczególny sposób powiązane, co znajduje potwierdzenie także w orzeczeniach Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Jaki organ jest właściwy do rozpatrywania skargi?

O tym, który sąd jest właściwy do rozpatrywania skargi na bezczynność, decyduje, podobnie jak przy innych skargach bezpośrednich, kryterium podmiotowe. I tak, zgodnie z art. 225 pkt 1 TWE² do rozpatrywania skarg z art. 232 TWE złożonych przez osoby fizyczne i prawne właściwy jest Sąd Pierwszej Instancji. W przypadku, gdy skarga zostanie wniesiona przez jedno z państw członkowskich Unii Europejskiej lub przez jedną z instytucji wspólnotowych mających legitymację czynną do wniesienia skargi, sprawę rozpoznaje Europejski Trybunał Sprawiedliwości³.

---

¹ Patrz: Anna Zawidzka, Maciej Taborowski, *Skarga o stwierdzenie nieważności aktu prawa wspólnotowego*, „Palestra” 2004, nr 1–2, s. 169–175.

² Patrz także: Decyzja Rady 88/591 z 24 października 1988, art. 3 ust. 1 lit. c.

³ Kompetencja ETS do rozpatrywania skarg bezpośrednich wniesionych przez państwa członkowskie oraz instytucje Wspólnoty wynika z art. 51 Statutu ETS. Należy wspomnieć, że zgodnie z art. 225a TWE, wprowadzonym Traktatem Nicejskim Rada może w przyszłości postanowić, że także tzw. zespolony sądziowski będą właściwe do rozpatrywania określonych skarg bezpośrednich.

Legitymacja czynna

Czynną legitymację procesową do wniesienia skargi z art. 232 TWE posiadają państwa członkowskie, Komisja, Rada, Parlament Europejski, Trybunał Obrachunkowy (art. 232 ust. 1 TWE), Europejski Bank Centralny (art. 232 ust. 4 TWE) oraz każda osoba fizyczna i prawna (art. 232 ust. 3 TWE).

Tak jak w przypadku skargi o stwierdzenie nieważności, państwa członkowskie oraz instytucje wspólnotowe należą do tzw. podmiotów uprzywilejowanych. Oznacza to, że mogą one złożyć skargę z art. 232 TWE bez konieczności wykazywania określonego interesu prawnego. Instytucje te mają uprawnienie do obiektywnego, tj. oderwanego od ich własnego interesu prawnego, nadzorowania pracy innych instytucji wspólnotowych. Chociaż zgodnie z art. 7 TWE do instytucji wspólnotowych należałoby także zaliczyć Europejski Trybunał Sprawiedliwości⁴, poglądy doktryny są zgodne co do tego, że organ ten nie ma ani legitymacji czynnej, ani też legitymacji biernej w postępowaniu z art. 232 TWE⁵.

Europejskiemu Bankowi Centralnemu zostało przyznane prawo do wniesienia skargi na bezczynność, pod warunkiem że zaniechanie dotyczy dziedziny leżącej w kompetencji Banku.

Podmioty indywidualne⁶, czy inaczej tzw. podmioty nieuprzywilejowane, jeżeli chcą złożyć skargę z art. 232 TWE, muszą w każdym przypadku wykazać określony interes prawny przeprowadzając dowód na okoliczność, że akt prawny, którego wydanie zostało zaniechane, „skierowany byłby do nich”. Jeżeli adresatem aktu, który w sposób sprzeczny z prawem nie został przez instytucję wspólnotową wydany, byłaby inna osoba niż skarżący, to musiałby on dodatkowo wykazać, że akt ten dotyczyłby skarżącego bezpośrednio i indywidualnie⁷.

Legitymacja bierna

Bierną legitymację procesową zgodnie z art. 232 TWE mają Komisja, Rada, Parlament Europejski oraz Europejski Bank Centralny. Wśród podmiotów posiadających legitymację bierną nie ma Trybunału Obrachunkowego, który natomiast posiada legitymację czynną.

Skargę na bezczynność należy wnieść przeciwko temu organowi wspólnotowemu, który powinien wydać dany akt prawny, gdyby nie zaniechał jego wydania w sposób sprzeczny z

---

⁴ Po Traktacie Nicejskim także Sąd Pierwszej Instancji.

⁵ Organy te byłyby w takim przypadku „sędzią we własnej sprawie”, co oczywiście nie jest dopuszczalne (na podstawie na tzw. ogólnych zasad prawa).

⁶ Jest to określenie zbiorowe na „osoby fizyczne i prawne”, o których mowa w art. 232 TWE. Należy podkreślić, że pojęcie „osoba prawna” używane w Traktacie nie jest tożsame z pojęciem osoby prawnej w prawie polskim. Wspólnotowe pojęcie osoby prawnej obejmuje swoim zakresem. także m.in. wszelkie podmioty publicznoprawne, które nie działają w ramach *imperium*. Pojęcie to obejmuje ponadto fundacje, stowarzyszenia oraz np. spółki prawa prywatnego niebędące osobami prawnymi, ale mające legitymację procesową w prawie krajowym.

⁷ Kryteria bezpośredniości i indywidualności są w odniesieniu do art. 232 TWE takie same jak w odniesieniu do skargi z art. 230 TWE. Patrz także: Anna Zawidzka, Maciej Taborowski, *Skarga o stwierdzenie nieważności aktu prawa wspólnotowego*, „Palestra” 2004, nr 1–2, s. 171.

prawem wspólnotowym. I tak, jeżeli dany akt miałby zostać wydany samodzielnie przez Radę Unii Europejskiej pozwałoby należałoby właśnie Radę, jeżeli zaś dany akt prawny miałby zostać wydany w tzw. procedurze współdecydowania, pozwanym prócz Rady powinien być także Parlament Europejski.

Postępowanie wstępne

W przypadku procedury składania skargi na bezczynność instytucji ważnym etapem jest tzw. postępowanie wstępne. Polega ono na tym, że skarżący musi uprzednio wezwać do działania instytucję, która w przekonaniu skarżącego nie podjęła wymaganych prawem wspólnotowym czynności. Oczywiście instytucja ta musi posiadać bierną legitymację procesową określoną w art. 232 ust. 1 TWE.

Celem postępowania wstępnego jest umożliwienie podjęcia przez daną instytucję działania bez konieczności przeprowadzania postępowania sądowego. Strony ewentualnego przyszłego sporu mają już na tym etapie sposobność wymiany stanowisk i opinii. Skarżący ma okazję powiadomienia danej instytucji o tym, że nie podjęła ona wymaganego prawem działania oraz że w przypadku niewywiązania się z obowiązku działania nałożonego wynikającego z prawa wspólnotowego wzywający podejmie określone kroki na drodze sądowej przed ETS lub SPI. Instytucja wspólnotowa ma zaś możliwość przedstawienia swojego zdania odnośnie do obowiązku podjęcia żądanego działania lub jego braku.

Wezwanie do podjęcia działania powinno być sformułowane w taki sposób i zawierać takie informacje, które pozwolą wezwanemu organowi zorientować się, jaką konkretnie czynność ma podjąć, tzn. w zasadzie, jaki akt prawny powinien być wydać. Wzywający powinien określić także w sposób jednoznaczny przepis prawa pierwotnego lub wtórnego, który nakłada na instytucję obowiązek działania. Wreszcie wzywający powinien zażądać, że w razie niepodjęcia wymaganych działań podejmie on kroki na drodze sądowej.

Artykuł 232 TWE nie określa terminu, w którym skarżący powinien przesłać danej instytucji wezwanie do działania. Z orzecnictwa ETS wynika jednakże, że skarżący nie może w sposób nieuzasadniony zwlekać z doręczeniem wezwania, które powinno zostać sporządzone i doręczone danej instytucji w rozsądnym czasie od chwili, kiedy skarżący dowiedział się o bezprawnym zaniechaniu⁸.

Prawidłowe przeprowadzenie postępowania wstępnego jest przesłanką dopuszczalności skargi z art. 232 TWE⁹. Pominięcie tego etapu skutkuje zatem niedopuszczalnością skargi. Ponadto przyszła skarga może zostać złożona jedynie w zakresie objętym postępowaniem wstępnym. Nie jest więc możliwe złożenie skargi w zakresie przekraczającym przedmiot wezwania do działania, chociaż za dopuszczalne należałoby uznać zawężenie przedmiotu skargi w stosunku do przedmiotu wezwania.

⁸ Orzeczenie ETS w sprawie C-59/70, Holandia v. Komisja (1971) ECR 639.

⁹ Zgodnie z art. 21 ust. 2 Statutu ETS do skargi należy załączyć dokument potwierdzający datę dokonania wezwania danej instytucji do działania, przy czym za datę dokonania wezwania uznaje się datę doręczenia wezwania określonej instytucji.

Zgodnie z art. 232 ust. 2 TWE wezwana instytucja ma dwa miesiące od chwili doręczenia jej wezwania na zajęcie stanowiska¹⁰ wobec treści wezwania. W tym czasie złożenie skargi nie jest jeszcze możliwe. Dopiero po upływie tego terminu wzywający może złożyć skargę, pod warunkiem że organ nie zajął żadnego stanowiska tzn. w ogóle nie zareagował na wezwanie lub zareagował jedynie w taki sposób, że poinformował wzywającego o tym, iż w danej sprawie nie zamierza podjąć jakichkolwiek działań. W każdym innym przypadku, jeżeli organ zajął wobec żądania wzywającego konkretne stanowisko, np. odmówił wydania danego aktu, wydał dany akt o treści niezgodnej z życzeniem wzywającego, nie będzie już możliwe złożenie skargi z art. 232 TWE. Wzywającemu pozostaje wówczas jedynie skarga o unieważnienie aktu bądź decyzji o odmowie jego wydania w trybie art. 230 TWE. Nie wyklucza zaś prawa do złożenia skargi taka odpowiedź, która nie pozwala wzywającemu zorientować się, jakie stanowisko zajął wezwany organ, lub też odpowiedź informująca wzywającego, że organ podjął np. określone czynności, które mają na celu sprawdzenie żądania wzywającego.

Organ powinien zająć więc jasne stanowisko w terminie dwóch miesięcy od doręczenia wezwania. Jeżeli tego nie uczynił, tzn. pismo zawierające stanowisko organu nie zostało doręczone wzywającemu w powyższym terminie, wzywający może złożyć skargę na bezczynność z art. 232 TWE. Jednakże, jeżeli organ zajmie stanowisko po upływie powyższego terminu, a jeszcze przed wniesieniem skargi do sądu, skarga ta staje się niedopuszczalna. Także w sytuacji, w której skarga z art. 232 TWE trafi już do ETS, a organ wyda po terminie żądany przez wzywającego akt prawny lub też zajmie po terminie stanowisko, w którym odmówi wydania aktu, skarga na bezczynność traci swą podstawę i zostanie przez sędziów ETS lub SPI oddalona, a samo postępowanie w sprawie umorzone.

Przedmiot skargi

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że przedmiot skargi nie może wykraczać poza żądania zawarte w wezwaniu danej instytucji wspólnotowej do działania. W tym zakresie postępowanie wstępne ogranicza przedmiot skargi. Poza tym możliwy przedmiot skargi zależy od podmiotu ją wnoszącego.

Przedmiotem skargi wnoszonej przez podmiot uprzywilejowany może być „zaniechanie działania”, które narusza określony przepis prawa wspólnotowego. Pojęcie „zaniechanie działania” jest wykładane w sposób bardzo szeroki i nie jest ograniczone do zaniechania wydania aktów prawnych, o których mowa w art. 249 TWE¹¹, ale obejmuje także tzw. akty *sui generis*¹². Dopuszczalnym przedmiotem skargi z art. 232 TWE wniesionej przez podmiot uprzywilejowany wydaje się także zaniechanie wydania opinii lub zalecenia, czyli niewiążą-

---

¹⁰ Zajęcie stanowiska, jeżeli jest wystarczająco jasne i precyzyjne, stanowi decyzję w rozumieniu art. 249 ust. 3 TWE. Decyzja taka podlega zaskarżeniu na podstawie art. 230 TWE. Po zajęciu stanowiska przez organ nie jest możliwe kontynuowanie postępowania z art. 232 TWE.

¹¹ W artykule 249 TWE mowa jest o rozporządzeniach, dyrektywach, decyzjach, zaleceniach i opiniach.

¹² Tak np. orzeczenie ETS w sprawie C-302/87, Parlament Europejski v. Rada (Komitologia) (1988) ECR 5615.

cych prawnie aktów prawa wspólnotowego. Jest to możliwe dlatego, że ETS dopuszcza w ramach art. 232 TWE skargi na brak podjęcia takiego działania, którego zakres da się w dostateczny sposób określić, tak, aby mogło ono być wykonane zgodnie z art. 233 TWE¹³.

Tak pojęte zaniechanie powinno naruszać przepisy Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską¹⁴. Przepis Traktatowy zaś powinien nakładać na instytucję wystarczająco precyzyjnie określony obowiązek do podjęcia działania¹⁵. Ponadto dopuszczalne wydaje się także oparcie skargi z art. 232 TWE na wystarczająco precyzyjnym przepisie zawartym w akcie wtórnego prawa wspólnotowego, ponieważ niewywiązanie się z obowiązku nałożonego przez akt prawa wtórnego stanowi naruszenie nie tylko tego aktu, ale w konsekwencji także naruszenie normy traktatowej, na podstawie której dany akt prawa wtórnego został wydany lub tej, na podstawie której instytucje wspólnotowe zobowiązane są do działania zgodnie z prawem wspólnotowym¹⁶.

W przypadku skargi złożonej przez EBC powinny zostać spełnione opisane powyżej przesłanki. Dodatkowo EBC powinien wykazać, że zaniechanie wydania określonego aktu prawa przez instytucję wspólnotową dotyczy przedmiotu, który objęty jest kompetencją EBC.

Dopuszczalny przedmiot skargi podmiotów indywidualnych różni się w istotny sposób od powyżej przedstawionych.

Po pierwsze, Traktat wyraźnie wyklucza z przedmiotu skargi opinie i zalecenia – ogranicza więc skargę do aktów, które są prawnie wiążące.

Ponadto akt, którego wydania domaga się podmiot indywidualny, powinien być zgodnie z brzmieniem art. 232 ust. 3 TWE „skierowany” do danego podmiotu indywidualnego. Osoba fizyczna lub prawna musi zatem wykazać, że byłaby adresatem aktu prawnego¹⁷.

Jak wspomnieliśmy już w wstępie, osoba fizyczna lub prawna może w pewnych okolicznościach skorzystać ze skargi z art. 232 TWE, by zmusić określoną instytucję do wydania aktu, którego adresatem byłaby nie osoba skarżąca, ale inna osoba trzecia. Jest to możliwe

¹³ Orzeczenie ETS w sprawie C-13/83, *Parlament v. Rada*, (1985) ECR – 1513, teza 37.

¹⁴ Także naruszenie tzw. ogólnych zasad prawa wspólnotowego, które ETS określił w swoim orzecznictwie, może stanowić naruszenie Traktatu na potrzeby art. 232 TWE.

¹⁵ Problem pojawia się w sytuacji, w której przepis prawa wspólnotowego pozwala określonej instytucji wspólnotowej na wydanie aktu prawnego według uznania. Nie przesądza to automatycznie o niedopuszczalności skargi z art. 232 TWE. Skarżący może argumentować, że np. w danej sprawie nie można było podjąć decyzji uznaniowej lub też, że zakres uznania był w określony sposób ograniczony.

¹⁶ Patrz np. art. 7 pkt 1 ust. 2 TWE.

¹⁷ W związku z tym powstał problem, czy rozporządzenia i dyrektywy mogą stanowić przedmiot skargi podmiotów indywidualnych w ramach art. 232 TWE. Możliwość zaskarżania tych aktów prawnych możliwa jest przy skardze o unieważnienie aktu prawa wspólnotowego z art. 230 TWE, jeżeli jednostka wykaże, że dany akt dotyczy jednostki bezpośrednio i indywidualnie. ETS orzekł w orzeczeniu w sprawie C-15/70, *Amadeo Chevalley v. Komisja*, (1970) ECR – 975, że przedmiotem skargi z art. 232 TWE mogą być te same akty, które mogą być przedmiotem skargi z art. 230 TWE. To zaś sugerowałoby, że także akty o charakterze generalnym mogłyby być przedmiotem skargi podmiotów indywidualnych na podstawie art. 232 TWE, jeżeli spełnione byłyby kryteria bezpośredniości i indywidualności. Wykazanie tych przesłanek w przypadku aktu, który nie został wydany, będzie jednakże w praktyce bardzo utrudnione. Inaczej np. Ch. Koenig, M. Pechstein, C. Sander, *EU-/EG- Prozessrecht*, 2 wyd., Mohr Siebeck 2002, s. 307.

jedynie wtedy, gdy skarżący podmiot indywidualny wykaże, że akt prawny, który w sposób sprzeczny z prawem wspólnotowym nie został wydany, dotyczyłby skarżącego bezpośrednio i indywidualnie¹⁸. Możliwość złożenia skargi na beczynność przez podmiot indywidualny ma największe znaczenie w sprawach z zakresu prawa konkurencji, gdzie od działania np. Komisji bezpośrednio zależy zachowanie się konkurentów skarżącego na rynku. Niepodjęcie określonych działań przez Komisję, przykładowo w związku z wykorzystywaniem przez jedną z firm pozycji dominującej, może mieć bezpośredni wpływ na podmioty działające na rynku, a także powodować powstanie szkody. Dopuszczalność skargi złożonej przez podmioty indywidualne na podstawie art. 232 TWE, w przypadku kiedy podmiot nie byłby bezpośrednio adresatem aktu prawnego, który nie został wydany ze względu na beczynność instytucji wspólnotowej, wymaga zatem każdorazowo dokładnego uzasadnienia.

W związku z możliwością zwracania się przez podmioty indywidualne do Komisji Europejskiej z petycją informującą o naruszeniu prawa wspólnotowego przez państwo członkowskie i wzywającą Komisję do wszczęcia postępowania przewidzianego w art. 226 TWE powstało pytanie, czy podmioty indywidualne mogą, w razie niepodjęcia czynności przez Komisję, skorzystać z art. 232 TWE, aby zmusić Komisję do zainicjowania postępowania przeciwko państwu członkowskiemu o naruszenie prawa wspólnotowego¹⁹. ETS wyraźnie taką możliwość wyklucza, stwierdzając, że tzw. umotywowana opinia, którą Komisja wydaje w pierwszej kolejności przed złożeniem skargi o naruszenie prawa wspólnotowego przez państwo oraz inne działania Komisji w tej sprawie, nie byłyby w żaden sposób skierowane do podmiotu indywidualnego, lecz wyłącznie do państwa. Ponadto działania Komisji nie dotyczyłyby w żaden sposób takiego podmiotu bezpośrednio i indywidualnie. Komisja ma równocześnie duży zakres uznania przy wszczynaniu skargi z art. 226 TWE, co uniemożliwia powstanie obowiązku wniesienia skargi czy umotywowanej opinii. Zatem w przypadku podmiotów indywidualnych, wymuszenie na Komisji wszczęcia postępowania o naruszenie prawa wspólnotowego przez państwo członkowskie wydaje się niemożliwe.

Forma skargi oraz terminy

Pismo procesowe, na podstawie którego wszczynane jest postępowanie z art. 232 TWE, powinno spełniać wymogi określone w Statucie ETS oraz Regulaminie ETS i SPI i zawierać m.in. nazwisko (nazwę), miejsce zamieszkania (siedzibę) osoby składającej skargę, wskazanie strony która jest pozywana, przedmiot skargi, żądania oraz uzasadnienie skargi. Ponadto, jak wspominaliśmy powyżej, do skargi należy załączyć dokument potwierdzający datę dokonania wezwania danej instytucji do działania²⁰.

---

¹⁸ Kryteria są interpretowane w taki sam sposób jak w art. 230 ust. 4 TWE.

¹⁹ W postępowaniu przewidzianym w art. 226 TWE, problem ten nie powstaje w odniesieniu do podmiotu uprzywilejowanego, jakim jest państwo członkowskie. W przypadku, gdy państwo członkowskie zwróci się do Komisji o wszczęcie postępowania z art. 226 TWE a Komisja nie podejmie żadnych czynności w terminie trzech miesięcy od dokonania zgłoszenia, państwo członkowskie może samodzielnie złożyć skargę o naruszenie prawa wspólnotowego przez inne państwo na podstawie art. 227 TWE.

²⁰ Co do zawartości pisma patrz art. 21 ust. 1 Statutu ETS, art. 38 Regulaminu ETS i art. 44 Regulaminu SPI.

Termin do złożenia skargi wynosi dwa miesiące po upływie dwóch miesięcy od chwili, kiedy od doręczenia wezwania do działania danej instytucji instytucja ta nie podjęła jakichkolwiek działań, które mogłyby sprawić, że skarga staje się bezprzedmiotowa²¹. Skarga powinna zostać zatem złożona nie później niż 4 miesiące po dokonaniu wezwania, jednakże nie wcześniej niż dwa miesiące po doręczeniu wezwania danej instytucji, gdy ta pozostaje bezczynna.

Wyrok i jego skutki prawne

Wyrok wydany przez ETS w postępowaniu przewidzianym w art. 232 TWE ma charakter deklaratoryjny i stwierdza obiektywne naruszenie prawa wspólnotowego przez daną instytucję wspólnotową. Na podstawie art. 233 TWE pozwana instytucja ma obowiązek podjęcia środków, które zapewnią wykonanie orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości, czyli w praktyce powinna wydać akt prawny, którego wydania domagał się skarżący. W przypadku gdy wyrok nie zostaje wykonany wydaje się, że skarżącemu pozostaje tylko możliwość ponownego złożenia skargi na bezczynność tego samego organu.

W przypadku gdy bezczynność organu wspólnotowego była przyczyną powstania szkody u skarżącego, co jest prawdopodobne chociażby w sprawach z zakresu prawa konkurencji, skarżący może ponadto uzyskać odszkodowanie od wspólnoty na ogólnych zasadach przewidzianych w art. 288 TWE. W tym celu powinien jednakże wszcząć odrębne postępowanie, gdyż ETS odrzuca możliwość orzekania o ewentualnym odszkodowaniu w postępowaniu zainicjowanym na podstawie art. 232 TWE.

Na zakończenie należy zaznaczyć, że procedura skargi z art. 232 TWE jest niezwykle rzadko używaną procedurą przed sądami wspólnotowymi, także ze względu na okoliczność, że udowodnienie obowiązku podjęcia działania jest ze względu na charakter i właściwości przepisów prawa wspólnotowego wyjątkowo skomplikowane.

---

²¹ Stanowisko danego organu powinno zostać w terminie dwumiesięcznym doręczone wzywającemu. Jednakże uchybienie temu terminowi przez instytucję wspólnotową nie pociąga za sobą praktycznie żadnych konsekwencji. Wprawdzie skarga jest wtedy dopuszczalna, lecz jeśli podczas postępowania organ np. zajmie określone stanowisko lub wyda akt, to pomimo przekroczenia terminu postępowanie jest umarzone.